

ZAŠTITA TRAŽILACA AZILA U SITUACIJAMA MASOVNOG PRILIVA

Izvršni komitet,

imajući u vidu izvještaj Ekspertske grupe za privremeno utočište u situacijama masovnog priliva¹, koja se sastala u Ženevi od 21. do 24. aprila 1981. godine, usvojio je sledeće zaključke u vezi sa zaštitom lica koja traže azil u situacijama masovnog priliva.

I. UOPŠTENO

Izbeglički problem je postao naročito akutan zbog sve brojnijih situacija masovnog priliva u različitim delovima sveta, a posebno u zemljama u razvoju. Tražioci azila koji čine sastavni deo ovih masovnih priliva obuhvataju osobe koje su izbeglice u smislu Konvencije Ujedinjenih nacija o statusu izbeglica iz 1951. godine² i njenog Protokola iz 1967. godine ili koje, usled spoljašnje agresije, okupacije, strane dominacije ili događaja koji narušavaju javni red u jednom delu ili na celoj teritoriji matične zemlje ili zemlje državljanstva, traže utočište izvan te zemlje.

Tražiocima azila koji su deo takvog masovnog priliva često nailaze na poteškoće u iznalaženju trajnih rešenja putem dobrovoljne repatrijacije, lokalnog naseljavanja ili nastanjenja u trećoj zemlji. Masovni prilivi često stvaraju ozbiljne probleme državama, čija je posledica to da su određene države, iako posvećene iznalaženju trajnih rešenja, ustanovile da jedino što mogu da učine jeste da prihvate lica koja traže azila bez preuzimanja obaveze u trenutku prihvata da tim osobama osiguraju stalno nastanjenje unutar svojih granica.

Stoga je imperativ da se licima koja traže azil osigura potpuna zaštita u situacijama masovnog priliva, da se potvrde osnovni minimalni standardi postupanja sa njima do iznalaženja trajnog rešenja, kao i da se usvoje delotvorne mere u kontekstu međunarodne solidarnosti i podele tereta za pružanje pomoći zemljama koje primaju velik broj lica koja traže azil.

II. ZAŠTITNE MERE

A. Prihvat i *non-refoulement*

U slučaju masovnog priliva, lica koja traže azil treba da budu prihvaćena u državi u kojoj su prvo potražila utočište, a ukoliko ta država nije u mogućnosti da ih prihvati na duže vreme, uvek treba da ih prihvati barem na privremenoj osnovi i osigura im zaštitu u skladu sa dole navedenim načelima. Oni treba da se prihvate bez diskriminacije u pogledu rase, vere, političkog mišljenja, državljanstva, matične zemlje ili fizičke nesposobnosti.

U svim slučajevima se mora savesno primenjivati fundamentalan princip *non-refoulement*, uključujući i to da ne budu odbijeni na granici.

B. Postupak sa tražiocima azila koji su privremeno prihvaćeni u zemlju do iznalaženja trajnog rešenja

1. Član 31. Konvencije Ujedinjenih nacija o statusu izbeglica iz 1951. godine sadrži odredbe o postupanju sa izbeglicama koje su ušle u zemlju bez dopuštenja i čiji položaj u toj zemlji još uvek nije regulisan. Standardi definisani u ovom članu, međutim, ne obuhvataju sve aspekte postupanja sa licima koja traže azil u slučajevima masovnog priliva.

2. Prema tome, neophodno je da se sa tražiocima azila koji su privremeno prihvaćeni do iznalaženja trajnog rešenja postupa u skladu sa sledećim minimalnim osnovnim ljudskim standardima:

(a) oni ne treba da budu kažnjavani ili da se izlažu nepovoljnom postupanju isključivo zato što se njihova prisutnost u zemlji smatra nezakonitom; njihovo kretanje ne treba da se ograničava osim ako je ovo potrebno u interesu javnog zdravlja i javnog reda;

- (b) oni treba da uživaju fundamentalna međunarodno priznata građanska prava, posebno ona predviđena u Opštoj deklaraciji o ljudskim pravima;³
- (c) oni treba da primaju svu neophodnu pomoć, i da imaju osigurane osnovne životne potrepeštine, uključujući hranu i sklonište, i osnovne higijenske i zdravstvene potrepeštine; s tim u vezi, međunarodna zajednica treba da uvažava principe međunarodne solidarnosti i podele tereta;
- (d) sa njima treba postupati kao sa osobama čija tragična sudbina traži posebno razumevanje i saosećanje; oni ne treba da budu izloženi okrutnom, nečovečnom ili ponižavajućem postupanju;
- (e) oni ne treba da budu diskriminirani iz razloga rase, vere, političkog mišljenja, državljanstva, matične zemlje ili fizičke nesposobnosti;
- (f) pred licem zakona smatraju se osobama koje uživaju slobodan pristup sudovima i drugim nadležnim upravnim organima;
- (g) sigurnost i dobrobit lica koja traže azil kao i sigurnosne potrebe prihvatne države treba da budu odlučujući faktori kod određivanja lokacije na kojoj će se tražioci azila smestiti; koliko god je to moguće, lica koja traže azil treba da budu smešena na lokaciju koja je na razumnoj udaljenosti od granice sa njihovom matičnom zemljom; oni ne treba da se angažuju u subverzivnim delatnostima protiv svoje matične zemlje ili neke druge države;
- (h) treba da se poštuje jedinstvo porodice;
- (i) treba da se pruži sva moguća pomoć za lociranje srodnika;
- (j) treba da se osiguraju adekvatne mere za zaštitu maloletnika i dece bez pratnje;
- (k) treba da se dopusti slanje i primanje pošte;
- (l) treba da se dozvoli materijalna pomoć od prijatelja ili srodnika;
- (m) gde god je to moguće, treba izraditi odgovarajuće mere za registraciju rođenja, smrti i venčanja;
- (n) oni treba da dobiju sve neophodne olakšice koje će im omogućiti da postignu zadovoljavajuće trajno rešenje;
- (o) treba da im se dozvoli prevoz imovine koju su doneli na teritoriju zemlje u kojoj je pronađeno trajno rešenje, i
- (p) treba da se poduzmu svi koraci kojima se olakšava njihova dobrovoljna repatrijacija.

III. SARADNJA SA VISOKIM KOMESARIJATOM UJEDINJENIH NACIJA ZA IZBEGLICE

Osobe koje traže azil imaju pravo da stupe u kontakt sa Visokim komesarijatom Ujedinjenih nacija za izbeglice, a UNHCR ima pravo pristupa izbeglicama. UNHCR-u se takođe omogućava da obavlja svoju funkciju međunarodne zaštite i dopušta mu se da nadgleda dobrobit osoba koje ulaze u prihvatne ili druge izbegličke centre.

IV. MEĐUNARODNA SOLIDARNOST, PODELA TERETA I DUŽNOSTI DRŽAVA

Masovni priliv može pred neke zemlje postaviti neopravdano težak teret. Zadovoljavajuće rešenje ovog problema, koji je po svom obimu i svojoj prirodi međunarodnog karaktera, ne može se postići bez međunarodne saradnje. Države će unutar sistema međunarodne solidarnosti i podele tereta poduzeti sve potrebne mere da, na njihov zahtev, pomognu onim državama koje su prihvatile lica koja traže azil u situacijama masovnog priliva.

Te radnje treba preduzimati bilateralno ili multilateralno, na regionalnom ili univerzalnom nivou i u saradnji sa UNHCR-om, kako je to primereno određenoj situaciji. Pre svega treba razmotriti mogućnost iznalaženja prikladnog rešenja unutar regionalnog konteksta.

Radnje koje imaju za cilj podelu tereta treba da se usredsrede na olakšavanje dobrovoljne repatrijacije, preporučivanje lokalnog naseljavanja u prihvatnoj zemlji i osiguranje mogućnosti nastanjenja u trećoj zemlji, kako je to primereno određenoj situaciji.

Mere koje se poduzimaju u kontekstu podele tereta, treba da se prilagode individualnim situacijama. One treba da obuhvate, prema potrebi, hitnu, finansijsku ili tehničku pomoć, pomoć u naturi i davanje predujma za dodatnu finansijsku ili drugu pomoć, mimo urgentne faze, do iznalaženja trajnog rešenja, a kada se dobrovoljna repatrijacija ili lokalno naseljavanje ne mogu predvideti, omogućavanje nastanjanja osoba koje traže azil u nekoj trećoj zemlji, u kulturološkoj sredini koja odgovara njihovoj dobrobiti.

Treba razmotriti jačanje postojećih mehanizama pa, ukoliko je to primereno, uspostavljanje novih mera, po mogućnosti na trajnoj osnovi, kako bi se osiguralo da potrebna sredstva i druga materijalna i tehnička pomoć budu odmah stavljeni na raspolaganje.

U duhu međunarodne solidarnosti, vlade takođe treba da nastoje da osiguraju da se razlozi koji dovode do masovnih

priliva osoba koje traže azil uklone u najvećoj mogućoj meri i, kada već dođe do tih priliva, da se uspostave uslovi koji vode ka dobrovoljnoj repatrijaciji.

1 Naziv na engleskom jeziku: Group of Experts on temporary refuge in situations of large-scale influx (*prim. prev.*).

2 Naziv na engleskom jeziku: 1951 United Nations Convention relating to the Status of Refugees (*prim. prev.*).

3 Naziv na engleskom jeziku: 1948 Universal Declaration of Human Rights (*prim. prev.*).